

บทที่ ๔

การกลายความหมายของภาษาไทย

และ

การลากเข้าความของนักปราชญ์

ภาษาไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เอง ย่อมต้องอาศัยเจ้าของภาษา เป็นผู้ก่อกำเนิด คือ สร้างคำขึ้นใช้ เจ้าของภาษาแต่ละภาษามีจำนวนคนทั้ง ชุมชาติอยู่กระจายออกไปเป็นหมู่ เป็นตำบล เป็นเมือง ทางไกลกันออกไปมีสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ กัน คำพูดในภาษาจึงย่อมประสมความเป็นไปเช่นเดียวกับเจ้าของผู้ ใช้มัน เป็นต้นว่า ไทยตอนใต้ติดต่อกับ ชาว มลายู ก็มีภาษามลายู ชาวปะปน ผสมอยู่ ทั้งสำเนียงพูดก็ผิดแปลกออกไปจากภาษาไทยกลาง ภาษาไทยทางเหนือ ติดต่อกับพม่า มีคำพม่าปน และสำเนียงก็ผิดกว่าไทยทางใต้และไทยกลาง ส่วนภาษาไทยในเมืองจีนอยู่ติดต่อกับสันนิทสนมกับจีนก็มีสำเนียงคล้ายภาษาจีน และมีคำจีนปะปนอยู่มาก เช่น ภาษาไทยนุง

อีกประการหนึ่ง ภาษาย่อมมีความเป็นไปเช่นเดียวกับมนุษย์ผู้สร้าง กล่าวคือ ประสพสภาพ เกิด แก่ เจ็บ ตาย อันเป็นธรรมดาโลก เกิด โศก การที่มนุษย์คิดคำขึ้นใหม่ หรือไคมาใหม่โดยการยืม เพื่อให้เหมาะสมกับความ เจริญและความต้องการ เช่น ศัพท์ วรรณคดี ก็เป็นศัพท์ไทยที่เพิ่งเกิดขึ้นใน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือคำ วัฒนธรรม ก็เป็นศัพท์ ที่เกิดในรัชกาลปัจจุบันอันเป็นเวลาไม่กี่ปีมานี้เอง ศัพท์ที่เกิดขึ้นนี้ ถ้าคำใดเป็น คำที่เหมาะสม กล่าวคือ ชูตงาย ว่างาย ความหมายกระทัดรัด ก็อยู่ในความนิยม ไคนาน คำที่เกิดขึ้นบางคำก็กลายขยายตัว มีความหมายกว้างขวางออกไป เช่น คำเดินซึ่งไทยไคมาจากเขมร แปลว่าไปด้วยเท้า ก็นำมาใช้หมายถึงการ เคลื่อนที่ทั่ว ๆ ไป เช่น รถเดิน นาฬิกาเดิน แล้วแปลงให้เป็นคำเนิ่น ใช้ใน ความว่า คำเนิ่นงาน ฯลฯ คำที่แกล้ง ไคแก่คำโบราณที่ไม่ปรากฏใช้ในภาษา ปัจจุบัน เช่น คำทาว ที่แปลว่า คาม ยังคงพบใช้แต่ในหนังสือวรรณคดี คำบาง คำก็ประสพสภาพถึงตายเลย กล่าวคือ เป็นคำที่เลิกใช้ และแม้จะมีอยู่ในหนังสือ

เก่า ๆ ถัดแปลไม่ออก เช่น คำจาวออก ฯลฯ คำบางคำปรากฏในภาษาไทยถิ่น แต่มีความหมายต่างกันตรงกันข้าม เช่น แต่ ในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ แปลว่า ชะนะ ทุกถิ่น

ภาษาอาจเปลี่ยนแปลงได้ อาจจากความหมาย คือ ความหมาย ย้ายที่ หรือ กว้างออก หรือ แคบลง แล้วแต่กรณี บางคำก็อาจสูญเสียความหมาย ไปเลยทีเดียว แต่การเปลี่ยนแปลงนี้ค่อยเป็นค่อยไปทีละน้อย ๆ โดยผู้พูดผู้ใช้ไม่ รู้สึกตัว ครั้นต่อมาเวลาล่วงไปนานหลายชั่วอายุคน ความแตกต่างจึงจะปรากฏ เห็นได้เด่นชัด การที่จะรู้ได้ก็โดยอาศัยคนควาจากหนังสือเก่า ๆ เราจะพบคำเป็น จำนวนน้อยที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยปัจจุบัน หรือบางคำยังคงใช้อยู่ ก็มีเสียง และความหมายผิดเพี้ยน การจะสืบสาวหาที่มาของคำเหล่านี้ต้องอาศัยคนจาก ภาษาถิ่น เพราะภาษาไทยบางถิ่นยังคงรักษารูปเสียงและความหมายเดิมไว้ได้ คอยเป็นภาษาที่บริสุทธิ์ไม่ปะปนกับภาษาอื่นมากเหมือนภาษาไทยกลาง

เหตุที่คำในภาษาจะหายไปได้อีกประการหนึ่งก็เพราะคำไทยเดิมนั้นๆ สามารถต่อต้านอิทธิพลของคำต่างประเทศที่รับมาใช้ใหม่ โดยเฉพาะก็เมื่อ เรานิยมชมชื่นและนับถือขนบธรรมเนียม ศิลปวิทยาและอารยธรรมที่เขานำเข้ามา แผ่แผ่ เมื่อเป็นดังนี้ ทำให้เราเกิดความคลุกเคล้ากยวมคำไทยแท้ ๆ ของเรา เอง ทำให้คำของคำตกคำไป หรือเมื่อไม่ใช้ไชนาน ๆ ความหมายที่เคยใช้อย่าง กว้างขวางก็เหลือแคบลง คำไทยที่มีความหมายแคบลง คอยเหตุที่ไกลแล้วนี้มี เป็นอันมาก คงจะได้นำมาแสดงไว้ในที่นี้

บ้าน ในภาษาไทยปัจจุบันหมายถึง ที่อยู่ ท่านผู้แต่งหนังสือเรื่อง ไทย - จีน ได้เก็บรวบรวมคำ "บ้าน" ที่ใช้ในไทยถิ่นต่าง ๆ ดังนี้ ไทยตะวันตก เช่น ไทยอาหมว่า บ้าน ไทยใหญ่ว่า วาน ไทยคำที่ว่า มาน ไทยตะวันออก ใช้ว่าบ้านทุกสาขา และก็ใช้ในความหมายว่า หมู่บ้าน ไม่ไต่แปลว่า เรือนอย่าง ไทยปัจจุบัน ในหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง คำบ้าน ก็ใช้หมายความถึงหมู่บ้าน " ริมทะเลหลวงมีป่าหมากป่าพลู มีโรมันนา มีถันมีถาน มีบ้านใหญ่บ้านเล็ก มี ป่าม่วงป่าขาวมองดูงามคังแกลง " ต่อมาเราใช้หมู่บ้านแทนคำว่าบ้าน คำ บ้าน จึงมีความหมายแคบลง หมายถึงที่อยู่เฉพาะเป็นราย ๆ ไป และบ้าน ซึ่งมีความหมายแคบลงมาแล้วนั้น แต่แรกยังหมายถึงตัว เรือนและบริเวณบ้านคอย มาบัดนี้ใช้ปน ๆ กัน บางคราวก็หมายเฉพาะตัวเรือนเท่านั้น ซึ่งเป็นการใช้ผิด

อนึ่ง คำเรือนั้นไทยถิ่นต่าง ๆ ไซ้เหมือนเราเว้นแต่ออกเสียงเพี้ยนไป เช่น อาหม เป็น เรน ไทยชาวไทยnung ไทยไท ไชว่า เลือน ไทยใหญ่ ไทยคำที่เป็น เอือนอย่างไทยพม่ายัพ แต่คำบ้านที่แปลว่าหมู่บ้านยังปรากฏคติอยู่ในภาษาปัจจุบัน เป็นชื่อตำบลต่าง ๆ เช่น บ้านหมอ บ้านแซก บ้านสมัน บ้านกล้วย บ้านพาลี ฯลฯ สิ่งเกิดคู่ตำบลที่ไซ้บ้านนำหน้านี้เป็นหมู่บ้านทางบก ถ้าเป็นหมู่บ้านทางน้ำก็ไซ้เรียก บาง เช่น บางกรวย บางขวาง ไซ้หมายถึงทางน้ำที่ผูกเขาไปจากแม่น้ำ ทาง ปักไซ้ไซ้มีคำว่า ปากบาง หมายความว่า ปากน้ำ

เมือง ในภาษาไทยชาวและไทยดั้งเกีย มีความหมายเท่ากับคำ หมู่บ้าน เมืองยอมประกอบด้วยหมู่บ้าน จึงมักไซ้เรียกขานว่า บ้านเมือง ยิ่ง กวานั้น คำว่าเมืองยังแปลกว้างขวางไปถึงประเทศหรือโลกก็ได้ เช่น เมืองไทย เมืองนอก เมืองฝรั่ง หมายถึง ประเทศ หรือ เมืองสวรรค์ เมืองนรก หมายถึง ความถึงโลก เมื่อเราโคคำ ประเทศ หรือ อาณาจักร มาไซ้แล้ว เราโคไซ้คำ เหล่านั้นแทนเมือง

เวียง มักไซ้คู่กับเมือง ในภาษาอาหม ไชว่า ปิง ไทยใหญ่ว่า มิง เสียง บ. ว. ม. เพี้ยนกันได้ในภาษาต่าง ๆ เมืองกับเวียงอาจเป็นคำ เกี่ยวกันได้ แต่มามีความหมายผิดกันออกไป คือ เวียงหมายถึงตัวเมืองภายในกำแพง หรือขอบเขตที่กำหนดไว้ ตรงกับที่ในภาษาอังกฤษเรียกว่า CITY ดังที่ใน หนังสืออนันตวิภาค ของพระยาศรีสุนทรโวหาร แปล เวียง ว่า กำแพง เป็น การแปลความหมายชั้นที่สองของคำ

ขุน ในภาษาไทยใหญ่ และในอาหม แปลว่า เจ้านายผู้ปกครอง ในสมัยโบราณจะใคร่รับเกียรติยศไซ้คำขุนนำหน้าได้ก็มีแต่เฉพาะพระเจ้าแผ่นดิน เท่านั้น เช่น พ่อขุนรามคำแหง พ่อขุนบานเมือง ฯลฯ หรือมีดะนั้นก็ขุนคำหลวง ลงไปข้างหลัง เช่น ขุนหลวง แปลว่า ไทย ๆ ไซ้เรียกชื่อพระเจ้าแผ่นดินเช่นกัน เช่น ขุนหลวงท้าวค ในหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมีไซ้ดังนี้ " ไพรฟ้าหน้าใส ลูกเจ้าขุนผู้ใดลมหายใจตายกว่า " ในปัจจุบัน ความหมายของคำว่า ขุน ตกต่ำลง เหลือเพียง เป็นบรรดาศักดิ์ชั้นคำเท่านั้นเอง

ผี ไซ้ในไทยสาขาค่าง ๆ ส่วนมาก ไม่ได้หมายถึงทราภคต หรือ ผีร้าย ยกเว้นภาษาไทยnung ผี ที่แปลว่า ปีศาจร้าย DEMON ไชว่าผี

ถ้าหมายถึงอมนุษย์หรือเทวดาชื่อว่า สาน ภาษาไทยอาหม มี แปลว่า คนตายก็ได้
 ในภาษาไทยใหญ่ มี เป็น อมนุษย์มี ฐานะ - เหมือนมนุษย์ แต่ต่ำกว่าเทวดา และ
 ในไทยนุง มีชื่อแปลว่า วิญญาณของคนตายด้วยก็ได้ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าไทยแทบทั้ง
 หมด ใช้มีเป็นคำกลาง ๆ ถ้าใช้เรียกเทวดาก็เรียกมีฟ้า ดังปรากฏที่ใช้ในลิลิต
 โองการแข่งน้ำไขวามีห้าว ทอมาเมื่อเราได้รับคำเทวดาของมาลีเซามาแล้ว คำ
 เข็มก็ตกคำไป ท่านองเดียวกับคำพวก คน กิน ลูก หัว มักไม่นิยมใช้ กลมใช้คำ
 มนุษย์ รับประทาน บุตร ศิริษะ แทน

คอน ไทยเวียงจันทร์ แปลว่า ที่สูง เกาะ ใช้ได้ทั้งบกและน้ำ
 ที่คอน แปลว่า ที่สูง คินคอน แปลว่า แขนคินสูง คอนกาง แปลว่า เกาะหรือที่คิน
 กลางน้ำ ทอมาเมื่อเราโคกว่าเกาะ ซึ่งแปลว่าที่สูงในน้ำมาจากเขมร คำคอน
 ไม่ใคร่ได้ใช้ หนัก ๆ เขาความหมายแคบลง หมายถึงแค่ที่สูงบนบกอย่างเดียว
 ยา เป็นกริยา แปลว่า รักษา เป็นนาม ว่าสิ่งรักษาโรค ที่พบ
 ในวรรณคดี ยาที่ใช้เป็นกริยาได้ เช่น นิราศพระประชม - พระโหมของสุนทรภู่
 " โยบางกอกกอกเสือกให้เหือกโรค อันความโศกนี้จะกอกออกที่ไหน แมนโค
 แก้วตามายาใจ แล้วก็ไม่พักกอกคอกจริง ๆ " (๑) ยาใจ ก็คือวิชาใจนั่นเอง
 ในลิลิตพระลอ

" ยัวไขพูนพยาธิไซร "	ยาทาย ง่ายนา
ไขหลากทั้งหลายใคร	(๒) ช่วยควย "

ภาษาไทยเหนือและไทยเวียงจันทร์ ยาใช้ได้ทั้ง เป็นนามและกริยา
 ไทยเหนือรักษาตัวด้วยยาตัว โรงพยาบาลชื่อว่าโรงยา ส่วนภาษาไทยกลางรับ
 เอาคำสันสกฤตมาใช้แทนแล้ว จึงคำยาใช้แค่ว่าเพาะในที่ เป็นนามใช้ เป็นคำกริยา
 ได้ ก็ต่อเมื่อใช้คู่กับ เยียว เป็น เยียวยา

ปาก กริยาแปลว่า พุก นาม อวัยวะที่ใช้พุก ภาษาไทยเหนือใช้
 ได้ทั้งที่เป็นนามและกริยา เช่น ปากมวน แปลว่า พุกเพาะ ไทยเวียงจันทร์ใช้
 ใช้ทั้งนามและกริยา ในหนังสือลิลิตพระลอมีที่ใช้ปากเป็นคำกริยาควยเช่นกัน เช่น
 ว่า " ฉนิโคสองพี่เลี้ยง ปปากสักคำเพียง คังใบถาควร นะพี ๕ ไทยกลาง

.....
 ๑. นิราศสุนทรภู่และบางคน หน้า ๑๖๘
 ๒. ลิลิตพระลอ หน้า ๗

ในปัจจุบันนี้ใช้คำว่า ปากฉะเกาะไนที่เป็นนามเท่านั้น

หฺน ทำอาหารให้สุดควยไฟ ในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ เช่น ไทยใหญ่ และไทยลาวใช้โคกวางขวาง หฺน เนื้อ หฺน ผักกั๊ดไค่ แต่ในภาษาไทยกลางมาใช้แคบ ฉะเกาะหฺนขาว ถ้าเป็นผักหรืออย่างอื่นใช้คำตามแทน

หลาม เป็นกริยาแปลว่า หฺนใส่กระบอกไม้ไผ่ มีที่ใช้ในภาษาอาหม ไทยใหญ่ และภาษาไทยเวียงจันทร์ หลามสาม ว่าหฺนขาวควยกระบอกไม้ไผ่ หลามชั้น วิธีทำเนื้อให้สุกโดยใส่กระบอกไม้ไผ่ ไทยกลางมีใช้แต่คำว่า ชาวลาม คำเดียว คำหลามมีที่ใช้ในหนังสือตามเสด็จล้านน่าย

" รัฐจวนใจคิ่งงาน เคอรมูล
อฺระเสหฺสาลีหลาม ลวกแลว " (๑)

เผือก ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ เช่น ไทยเวียงจันทร์ ไทยบุ่ง ไทยใหญ่ และไทยอาหมออกเสียงเพี้ยนกันไปนิดหน่อยแต่ก็แปลว่า ชาวเหมือนกัน ในหนังสือวรรณคดีก็แปลว่า ชาว ก็มี ในลิลิตโองการแช่งน้ำ

" จิงเจ้าคั่งฉ่าเผือกเขอ " ฉ่าเผือก คือ ภูเขาสีขาว เขาไกรลาส หรือในรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรีว่า " ถิ่นผาดเนินผืนกลายเป็น โคกขัณฑ์ ถ้าคู้หา เผือกผองพิงพิศเชษฎา อาโอบรมี่เคื่อนคาวตะวันตก " (๒) เผือกผอง คือ ชาวผอง แต่ความหมายของคำเผือกในปัจจุบันไม่ได้ใช้หมายถึงสีขาวทั่วไป แต่ความหมายแคบเขา ใช้เฉพาะชาวที่เป็นอาการโรคชนิดหนึ่ง (ALBINO) เช่น คนเผือก ซึ่งมีความหมายติดกับคนชาวขรรคมดา

เขี้ยว ในภาษาไทยบุ่ง จากแปลว่าสีเขี้ยวไบไบไปแล้ว แปลว่า สีนํ้าเงิน สีฟ้าเขามาใช้ ฟ้่าเขี้ยว ฟ้่าล้า ทาลีฟ้า ไข่วา คาล้า เมื่อเป็นคั้งนี้ คำเขี้ยวในความ สุกหล่าฟ้าเขี้ยว ถักงจะคองหมายควมถึงสีของฟ้า มีไคหมาย ถึงสีเขี้ยวไบไบ อย่างที่เป็นความหมายของคำเขี้ยว ในภาษาไทยปัจจุบัน ถ้า จะสอบดูจากหนังสือวรรณคดีก็จะพบว่า กวีใช้คำเขี้ยวเมื่อพรรณาดังสีครามหรือสี คอกอัญชัย เช่นในมหานาคาคำหลวง " เขี้ยวมาท้พรองเพรา คู้จคั่งเขานีลาชั้น " (๓)

.....

๑. ตามเสด็จล้านน่าย หน้า ๓๑
 ๒. รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรี หน้า ๔๐
 ๓. มหานาคาคำหลวง หน้า ๑๗๑

ซึ่งแปลจากตัวมาลีว่า " นีลา อัญชลปพฤต " และในหนังสือเวสสันดร " เนื่อง
แนบเร็ดคักฎาที่เป็นแนวแถวสูงใหญ่อกเยี่ยมเต็มเมฆหมอก ไม่ใคร่ออกให้แลเห็น
ยอมเป็นภู เขาเรียกว่าแนวเขาอัญชลี เพราะแนวนั้นคู่แต่กับคู่สี่เป็นเขี้ยวคราม " (๑)

อนึ่ง คำ นำเงิน กระจายอนุมานราชชนโคโหความเห็นว่า นำ
มาจากคำ 藍 หล้าในภาษากวางตุ้ง หน้าหรือนำในภาษาแต้จิ๋ว แปลว่า คราม
สีคราม ภาษาไทยbung แปลว่า สีฟ้า และคำ น. กับ ล. เพี้ยนกัน ใ้ช่วยเหลือ
ในศิลาจารึกหอสมุดรามาคำแห่งไชวาชวยเหนือ ส่วนคำ เงิน นั้นเสียงใกล้เคียงกับคำ
หงาน 考類 ในภาษากวางตุ้ง แปลว่า สีหรือประกายสี ถ้าว่าโดยหลักเกณฑ์
การกลายเสียง เสียงสระ อา กับ เออ ใกล้เคียงกันไ้ เช่น น่าน เน้น กังนั้
หงาน - เงิน แต่การเอาคุณศัพท์ไว้นานามเป็นลักษณะของภาษาจีน ซึ่งไทยบาง
ถิ่นใช้เช่นเดียวกับจีน เป็นคน ไทยเวียงจันทร์ ไ้ว่าคาบอดหรือบอดคาคือไ้
ไทยอาหม ซี้คำ ไ้ว่า คาคี กังนั้จึงไม่เป็นการประหลาดที่คำ นำ ซึ่งเป็นคน
ศัพท์จะอยู่ข้างนานามความหมายของคำ สีนำเงิน และสีฟ้า ที่ไ้อยู่ในภาษา
ไทยปัจจุบันนี้ผิดกันเล็กน้อย คือ สีนำเงิน เป็นสีฟ้าแก่ ซึ่งในภาษาของชาวเขิน
เขาเรียกว่า สีคราม

ทุม แปลว่า อ่อน ในปัจจุบันนี้ใช้ไ้แต่ละ เพราะกับคนผู้ชายเท่า
นั้น แต่คำทุมนี้ในภาษาภาคเหนือ แปลว่า อ่อนใช้ในความหมายทั่ว ๆ ไป เช่น
ผู้หญิงก็ไ้ว่าทุมไ้ และพริกอ่อน อีไ้ว่าพริกทุม ความหมายเดิมของคำว่า
ทุมยังปรากฏใช้ไ้ในหนังสือวรรณคดี เช่น ในลิลิตเลล่งพาย " พระผาดผายสุ
ทอง ทาอนุชนวูลนอง ทุมหนาพระสนม " ทุมในที่นี้มีความเท่ากับคำสาวนั้เอง

อาย อี ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ อาย แปลว่า ลูกชายคนหัวปี อี ลูก
หญิงหัวปี ภาษาไทยเหนือใช้คำอายนำหน้าชื่อผู้ชาย แสดงความนับถือสนิทสนม
เหมือนกับคำที่ไ้ในภาษาไทยกลาง และถ้าเป็นหญิงที่ยกของอีใช้คำอายนำหน้า
มีความหมายคล้ายกับที่ไ้ในภาษาไทยกลางว่า คุณ โดยเหตุที่คำเหล่านี้ใช้ไ้แต่
ในชนบท พวกที่ไ้ในกรุง มีความรู้สึกว่ ชนบทเป็นถิ่นที่ไม่เจริญ เลยชวน

.....

ใหญ่รู้สึกว่าคำที่ชาวชนบทเหล่านั้นใช้เป็นคำขยาบไม่สุภาพ^(๑) ไปด้วย ทำให้ความหมายแคบเขาไปทางคำดง ฟังสังเกตุว่าคำสรรพนาม กู มึง มัน แต่เดิมไม่ใช่คำหรือขยาบคายอย่างใดเลย ในหลักศิลาจารึกทองนรรมคำแห่งทรงไชยสรพนาม

คำที่ยกมากล่าวข้างบนนี้เป็นพวกความหมายแคบเขา คือกลายจากที่ใช้ได้กว้าง ๆ ทั่วไป มาใช้เฉพาะในความหมายที่จำกัด คำที่กลายความหมายอีกประการหนึ่งคือ ความหมายยบายที่ กล่าวคือ เคยใช้หมายความอย่างหนึ่ง ในปัจจุบันหมายความอีกอย่างหนึ่ง และความหมายเดิมไม่เหลือใช้อยู่ในคำพูดปัจจุบัน จะพบใช้ก็แต่ในหนังสือหรือในภาษาดินต่าง ๆ ถ้าเรากนควภาษาดิน ก็จะโคตบความหมายเดิม คำเหล่านี้ โคแก

บาว ภาษาไทยกลางปัจจุบัน แปลว่า คนใช้ ในภาษาดิน เช่น อีสาน ไทยภาคเหนือ ไทยยอยและไทยนุง แปลว่า คนทนม เช่นไทยภาคเหนือ ลูกบาว แปลว่า ลูกชาย ในหลักศิลาจารึกพระรวงว่า " กูไปทอบานทอเมืองโคบัวโคนางโคเงอนโคทอง กูเอาเวนแกทอกู "^(๒) บัว เห็นจะโคคำเดียวกับบาวนั่นเอง หมายความถึงชายบ บุษาย ในหนังสือลิลิตพระลอ ตอนที่กล่าวถึงปู่เจ้าว่า " แสรงแปรโจอมมลาก เป็นบาวภากย บาวงาม "^(๓) หมายความว่าแปลง เป็นชายทนมรูปงาม ในภาษาไทยกลางที่ยังคงความหมายว่า ชายทนม ก็แต่ในคำว่า เจาบาว การที่ความหมายของคำทนม จะยบายที่มาหมายความว่าเป็น พระยาอนุমানราชชนกกล่าวว่าประเพณีของไทยและชนชาติต่าง ๆ ในแหลมอินโดจีนสมัยโบราณ บุษายทนม หรือ บาว คงไปอาษาربیไซทอญซึ่งเป็นกำหนดที่ตกลงกัน คือ ไปทำงานเกี่ยวกับทำไรโถนาโหลตา เมื่อครบกำหนดแล้วจึงจะโคแ่งงานกับลูกสาวของเขา ประเพณียังมีเคำให้เห็นอยู่ในกฎหมายเกาวาควยลักษณะฉัวเมียบ และยังมีเหลืออยู่ในหมู่ชนชาติ ขา ทางแควนหลวงพระบาง

.....

๑. ป่าภูทิวาวิชาปริกคศาสตร์ อักษรศาสตร์ปีที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๔๐
ของพระยาอนุমানราชชน
๒. หลักศิลาจารึกทองนรรมคำแห่ง คำนที่ ๑ บันทึกที่ ๑๔ - ๑๕
๓. ลิลิตพระลอ หนา ๑๗

คำว่า เขยสู้ หลบฝาก ฝากบ่าวเรอ ในกฎหมายเก่าและในประเพณีปลูกเรือน
 หอ เป็นหลักฐานสื่อให้เห็นอยู่ เมื่อคนหนุ่มเขาไปอาษาทำงานไปพลอยหญิง
 เหมือนสาวทาส ซึ่งต้องทำงานหนัก ก็มีความหมายเป็นทั้งข้าทาสและคนหนุ่ม
 อยู่ในตัว ครั้นเมื่อมีคำทูลมาแทนที่ความหมายของคำว่าบ่าวแล้ว ความหมาย
 ของคำว่า บ่าว ก็มาตกอยู่ที่สาวทาสโดยระเพาะ ความหมายเดิมจึงศูนย์ค่าไป
 คำว่า ทูมในภาษาจีนเป็นหน้า ก็ประกอบด้วยตัวหนังสือ ๒ ตัวรวมกัน คือ
 คำว่า นากัมแรง คนหนุ่มก็คือ คนมีแรงทำนา ตัวอย่างคำบ่าวที่ใช้ในความ
 หมายว่าคนไร้จากหนังสือพระอภัยมณี หน้า ๘๕

" บ่าวเรามีดีคนลวนลามหม่อม คุณเอ๋ยคุณออกไปใช้ในสวนขวัญ
 ทั้งจอมเสียมมีพรานาใหม่ ในช่วยกันถากหญ้ากว่าจะเย็น "

เอ็นดู แปลว่า สงสาร ในภาษาทางภาคเหนือ เช่นว่า " ปู่เฒ่า
 น้าเอ็นดูยาย แปลว่า ยายแก่นน่าสงสารนัก ที่ปรากฏใช้ในหนังสือ แปลว่า
 สงสารก็ยังมิ เช่น ในหนังสือเวสสันดร

" ครานั้นจึงชาวเจตราชฎูรทั้งหลาย แลเห็นสมเด็จพระมัทรี
 เป็นเอกอรรคนารีมีสรรพวรลักษม์ ซึ่งคนบางเหล่าในพวกนั้นเคยรู้จักมา
 แดกก่อนก็มีจิตตรอนควยความเอ็นดูสงสาร " (๑)

อันที่จริงถ้อยพอมอง เห็นการย้ายความหมายของคำนี้ เพราะว่า
 คนที่เราสงสาร หนัก ๆ เขาคำเอ็นดูที่แปลว่าสงสารจึงกลายเป็นความหมายขื่น
 รักใดควย

ภาษาไทยใช้คำสงสารซึ่งได้จากภาษาบาลีสืบแล้ว จึงขยับไล่ความ
 หมายของคำเอ็นดูเดิมออกไปเสีย มาใช้หมายความว้าก

ในหนังสือพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์รัชกาลที่สอง

" วาเอยวจา ไพเราะนักรักนางปราไส นอยนั้นน่าเชื่อเหลือ
 ใจ ว้ากไครมีจิตคคคเอ็นดู " (๒)

.....

๑. มหาเวสสันดรชาดก หน้า ๑๐๐

๒. รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒

ในหนังสือพระราชนิพนธ์ เรื่อง สังข์ทองตอนหาเนื้อหาปลา
" ลูกเขยยายแต่ละคนพนรุ ะคานาเอ็นดูเหมือนเด็กเล็ก " (๑)

ในที่นี้ น้าเอ็นดู แปลว่า นารัก แรกกล่าวเป็นเชิงประชด

หลังคา ในภาษาไทยอาหม รังคา แปลว่า มุงหลังคาด้วยหญ้าคา
คำนี้นำมาใช้ในปัจจุบัน หมายถึงสิ่งที่คลุมเรือน และไม่จำเป็นจะต้องมุงด้วย
หญ้าคา จะใช้อะไรมุงก็ได้ ทั้งเวลาเราพูดเราก็หาได้นึกถึงความหมายเดิม
ของมันไม่

การลากเข้าความของนักปราชญ์ LEARNED ETYMOLOGY

คำไทยใดกลายเสียง คลายความหมายเป็นแคบเขายาง กวางออกบาง ขาย
ที่ไปบาง ซึ่งเป็นการกลายที่เป็นไปตามธรรมชาติโดยไม่เจตนา ยังมีคำไทยอีก
ประเภทหนึ่ง ซึ่งถูกแก้ไขกลายรูปวางด้วยเจตนาของนักปราชญ์ กล่าวคือ
ท่านผู้เชี่ยวชาญทางภาษามาดี สันสกฤตได้แปลงรูปแปลงเสียงคำไทยแพนบาง
คำใหม่รูปวางลักษณะเป็นบาลี สันสกฤตไปก็มี การทำดังนี้เรียกตามคำรามรุก

ติศาสตร์ว่า การลากเข้าความของนักปราชญ์ LEARNED ETYMOLOGY

เราดูไควว่า คำเหล่านั้นเป็นไทยแท้ ก็โดยการสืบสวนที่มาและค้นคว้าเปรียบเทียบ
เทียบกับคำไทยถิ่นต่าง ๆ ปรากฏว่าคำเหล่านั้นมีอยู่ในภาษาไทยถิ่น มีรูป
วาง สำเนียง ตัวสะกดต่าง ๆ ตามแบบคำไทยแท้ คำเหล่านั้นใดแก่

พัน แปลว่า เมล็ดพืช ในภาษาไทยปัจจุบันเขียนเป็น พรรณ
(จากศัพท์สันสกฤต) แปลว่า สี ชนิด บาง เขียนเป็นพันธ์ซึ่งแปลว่า ทรงศัพท์
บาง ไซต่าง ๆ กัน เป็นพรรณผัก พันธุ์ข้าว ในภาษาอาหมมีคำ PHAN
พัน แปลว่า SEED KEPT FOR SOWING คือพันธุ์ข้าว ในภาษาไทยnungมีคำ
ว่า PHAN แปลว่า GRAINE เมล็ดพืช PHAN BEOC = GRAINE DE FLEURS
เมล็ดพันธุ์ดอกไม้ PHAN PEAC แปลว่า GRAINES-DE LEGUMES เมล็ด
พรรณผัก VAN PHAN=SEMER DE GRAINES หวานเมล็ดพืช ไทยถิ่นอื่นก็มี
คำว่า พัน เมื่อปรากฏที่มาของคำพรรณทั้งนี้แล้ว ก็นำจะลงความเห็นว่าคำ
นี้เป็นคำไทยแท้และเดิมสะกดต่าง ๆ เป็นต้น

सान ไทยนุงมีคำ HAOU SAN ชาวसान แปลว่า ชาวที่เอา
เปลือกออกแล้ว ไทยถิ่นอื่นก็มีคำว่า ชาวसान ภาษาไทยปัจจุบันเขียนว่า สาร
สาร เป็นภาษามาลี แปลว่า แก่น ชาวสารถ้าจะแปลตามตัวก็คือ ชาวมีแก่น
ซึ่งไม่ตรงกับความหมายอันแท้จริงของมัน เมื่อได้เปรียบเทียบความหมายของ
คำสารและसानนี้แล้ว เห็นว่า ชาวसानคำไทยแท้จะใกล้เคียงความเหมาะสมกว่า
ชาวสารที่เขียนเป็นรูปบาลี

सान แปลว่า จกหมาย ชาว มีคนสังเกตตามแบบบาลีเป็นสาร ซึ่ง
แปลว่า แก่นหรือส่วนสำคัญ บางแห่งที่หมายถึงชาวก็สังเกตเป็นสาส์น ในภาษา
ไทยนุง XLI XLEN แปลว่า เขียนจกหมาย ไทยย่อย ลิน SIN หรือ SEU SIN
สื่อลิน แปลว่า จกหมาย ชาว สำเนียงใกล้เคียงกันกับภาษาแต้จิ๋ว 信 ซิน
กวางตุ้ง เป็น สาน แปลว่า จกหมาย

ลิน แปลว่า ธนู ศร กวางตุ้งมีคำจีน 銃 แปลว่า ลูกธนู 弓 弓 箭
กงจิ้น ธนูและลูกธนู กง เสียงใกล้เคียงกับคำอาหม กุง แปลว่า ธนู
ภาษาไทยนุง ไช กงจิ้น เช่นเดียวกับกวางตุ้ง ส. กับ จ. เกิดตระกูลนกรณ
เดียวกัน ไชสับเปลี่ยนกันได้ สามสิบ ไทยย่อยว่า จามจิบ ดังนั้น จิน
เป็นลिनก็น่าจะได้ จะยกตัวอย่างคำจีนซึ่งไทยเขียนศิลป์ จากหนังสือรามเกียรติ์
พระราชนิพนธ์รัชกาลที่สอง

" พระบิดาจึงเสด็จศรีศรี ชุมนุมกษัตราทุกธานี มายกศิลป์ชัยที่หน้า
พระลาน " (๑)

ในพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์พระเจ้ากรุงธนบุรี
" ฝ่ายทศกัณฐ์มุ่งมาก พาดสายศิลป์แผลงผลาญไล " (๒)

เราเขียนเป็นแบบสันสกฤต ศิลป์ ซึ่งในภาษาเดิมแปลว่าการประดิษฐ์ทำให้
วิจิตรบรรจง ไม่ตรงกับความหมายที่ใช้ในที่นี้

เลก = คนผู้ชาย ในภาษาอาหม มีคำลิก ถ้าผสมกับ ลิกชา
แปลว่า เด็ก เวียงกลับกัน ซาลิก แปลว่า คนไชผู้ชาย ในภาษาไทยกลาง

- ๑. รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๔๕๕
- ๒. รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ พระเจ้ากรุงธนบุรี หน้า ๑๐๖

มีคำ เลข ใช้หมายถึงชายฉกรรจ์ที่ถูกเกณฑ์มาเป็นทหาร เลข สะกดแบบ
บาลี แปลว่า เขียน โดยอ้างว่าพวกที่มาเข้ารับราชการทหารมีสักเลขที่ข้อ
มือ ซึ่งเรียกว่า เลข ไม่ตรงกับความหมายที่ใช้ในภาษาไทย บัดนี้ ปทานุ
กรมไซ เลกแทนเลข

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย